

Inserati se sprejemajo in velja
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Kolek (štampelj) zneso vselej
30 kr.

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo
(administracija) in ekspedicija na
Starem trgu h. št. 163.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na stolnem trgu
hiš. št. 284.

Izhaja potrikrat na teden in sicer
v torek, četrtek in saboto.

Bismark pa Arnim.

Stanovitno prijateljstvo more biti le med dobrimi. To potrjuje dokaj očitno tudi borba, katero igrata sedaj Bismark in Arnim pred svetom. Borba pa se je vnela zaradi vesoljnega zbora Vatikanskega. Tedaj je grof Arnim bil pruski poslanec pri papeževem prestolu in vodja one skrivne skupščine, ktera je begala zbor ter nagajala njegovi večini. Novodobna ali „moderna država“ je slutila, da se katoliška cerkev vtrjuje v edinosti in da se krepko postaviti ima na sv. Petra nezmotljivi skali. Te pa se novodobna ali novopoganska država boji sama od sebe bolj kot prekucije, matere svoje, kajti s to se poganska hčerka že še pobota in v sili, kadar tirja kaj preveč ali preti njenim koristim, jo zna za nekaj časa tudi brzdati in pokrotiti.

Prekuciji najmočnejša nasprotnica je katoliška cerkev, narodom prava mati; toraj to najbolj sovraži tudi une puntarska hčerka, novarska država, ljudstvom le borna mačeha, ter vedno skuša bistveno škodovati cerkvi. Boj zoper cerkev je nova država na Pruskem sprožila l. 1837, kadar je v ječo odpeljati ukazala nadškofa kolonijskega in poznanskega. Toda bila je takrat še preslaba in še ne skozi „moderna“; bilo je v njej še preveč starega kraljevstva, in ko nastopi prestol Friderik Viljem IV., kateri je, sam pravičen, bil tudi nasprotnik „moderne državi“, je v njegovi državi delj časa katoliška cerkev vživela ljubi mir.

Kar pa je Bismark vladno krmilo na Pruskem dobil v roke, so bili dnevi miru so-

šteti katoliški cerkvi, boj zoper njo bil je sklenjen, in Bismark je iskal k temu le vnanjega vzroka, ki naj bi mu ga ponudil vesoljni zbor. Ravnal pa je pri tem, kakor v vojskah z Avstrijo in Francijo: obdolžil je katoliško cerkev, da bega in razdira mir. Grof Arnim je na tanko vedel za Bismarkove osnove, in jih je opisal nekemu nemškemu škofu 17. junija zapored, kakor so se poslej razpletale: Pravde brez konca in kraja o volitvi novih škofov in vsled tega škofovski stoli dolgo brez pastirjev, pregnanje jezuitov, stiskovanje miniških redov. itd. in zlasti odpravljenje cerkvenega vpliva do šole. Na vse to je bil Bismark že davno odmenjen, vendar si boja zoper cerkev očitno napovedati ni upal o vojski francoski, ktere izid je bil negotov in o kateri je bistveno potreboval podpore nemških katoličanov. Grof Arnim — bolj vroče krvi — je hotel, naj se škofje diplomatsko jamejo pritiskati, toda Bismark — bolj hladne krvi — veli, naj se stvari razpletajo same po sebi in naj se škofom v zborovi manjšini nikakor ne razodeva, da upiraje se večini delujejo prav za prav za kralja Prusije. Bismark je bil v tej reči vse bolj prekanjen kot Arnim. Ta je hotel, naj se vporni škofje očitno podpirajo z veljavo prusko-nemško in naj tako vzmagajo; Bismark pa tega ni hotel, češ, škofje ne smejo vedeti, da jih imam jaz na škropceh in da se sučejo, kakor jim godem jaz. Vedil je namreč, da so nemški škofje preblagi, da bi — svésti si te igre — plesali dalje po njegovi piščalki. Tako je Bismark zboru nasprot sicer podpihal in podpiral škofe nemške, avstrijske-

ogrske, še tudi družih narodov; vendar proti vsem se na čelo postaviti ali v imenu pruske vlade od zbora za nemške škofe kaj zahtevati ni hotel, kakor je želel Arnim.

„Vlade, piše Bismark velévaje Arnimu 13. marca 1870, morejo škofom le zagotavljati, da jih bodo, ako hočejo braniti sami svoje pravice svojih škofij, varovale, in ne bodo dopustile, da bi delala se jim kaka sila. Doklej škofje v brambi svojih pravic hočejo ali morejo, to naj obravnajo sami s svojo vestjo; vlade v tem oziru morejo le, dokler si upajo škofje sami. Ako gremo mi dalje prevzemši vodstvo škofov, ali ako jih pozovemo k določnim djanjem; tedaj se podamo na polje, na katerem je papeževa vlada pred nami. Za nas je katoliška cerkev na Nemškem njegovo škofijstvo, in pripravljeni smo le-to krepko podpirati, kadar in kolikor zahteva.“ Nemški škofje vendar, hvala Bogu! Bismarku niso storili tega veselja, da bi njega poklicali bili na pomoč zoper papeža, in tudi tega ne, da bi Bismark napravil bil nemško narodno cerkev, češ, mi smo katoliška cerkev na Nemškem.

Sicer je Bismark že januarja l. 1870 snoval na to, ako se vse podere in škofje ne bodo hoteli ravnati po njegovih vodilih, v dopisu 5. jan. naznanovaje „premenjeno ravnanje s cerkvijo v postavodajnem in vpravitelnem oziru“. V tistem dopisu je trdil: „Gotovi smo, da na polji postavodajnem, na katerem nas podpira moč javnega mnenja in izobražena državna svést narodova, dobimo pomočkov, s kterimi premagamo vsako nevarnost in na-

Podlistek.

Govor g. J. Virka

pri shodu kat.-pol. društva v Konjicah
12. aprila.

(Dalje.)

Človek brez Boga je divja zver, da, hujši kakor divja zver, ker ima pamet, ki dere v svojo časno nesrečo in večno pogubljenje. Kako daleč bogotajec zabrede, nam kaže francoski punt konec pretečenega stoletja; le poslušajte! Liberalni Francozi so v parlamentu ali državnem zboru Boga očitno odstavili, odstavili pa tudi sv. maše, sv. zakramente in nedelje; pa kmalo so se prepričali, da človek ne more brez prenehanja delati, zato so vsaki deseti dan v mesecu naredili za praznik ali delopust; prepričali so se tudi, da človek brez božje službe ne more biti; zato so očitno vlačugo peljali v cerkev in jo postavili na altar, pred njo poklekovaje molili, ter s kadilom božjo čast skazovali. Pa te pregrehe so se Francozom strašno vtepale; umorjena sta bila kralj Ljudovik XVI.

in kraljica, pomorjeni so bili večidel kraljevi svetovalci in poslanci ljudstva, pomorjenih je bilo pa tudi nad 5 milijonov ljudi, da je v potokih tekla človeška kri; in razun tega je nastala še 25letna vojska, v kateri je bil cvet francoskega naroda pokončan. Poglejte, taka se godi državi brez Boga! in mi smo ravno tisto pot nastopili, po kateri so Francozi hodili, samo da je Avstrija mnogorodna, zato gremo bolj počasi, kakor pa vroči Francozi.

Ali sv. vera na živega Boga se ne dá pokončati, koder sv. krščanska katoliška cerkev kraljuje, ki z lučjo sv. evangelija razsvetljuje in s pravo krščansko omiko osrečuje državljane, njihove duše pa poživlja s sv. zakramenti in jih vodi po poti izveličanja; zato so dunajski brezverni liberalci sklenili sv. katoliško cerkev vkleniti v take okove, da bi morala poginiti; kat. državljane pa od Rima odtrgati, in jih pokopati v grob državne cerkve, se ve, da brez Boga; zato so k letošnjim velikonočnim praznikom skovali 4 novoverske postave; druge pa še pridejo.

Ljubi moji! pravil sem vam pred dvema letoma od neke lesene kuhinje na Dunaji, v kateri kuharji pripravljajo jedila za avstrijske na-

rode in na državljansko mizo jih postavljajo; pa večina teh kuharjev so večidel le mojstri skaze; zato ni čuda, da so njihove jedi čisto nevžitne in diše po tako čudnem dimu, da niso za rabo. Ubogi državljani se davijo in davijo nad njimi, da jim gre skoraj za življenje, pa jih le ne morejo prebaviti. Tudi za letošnje velikonočne praznike so nam hoteli pripraviti nove pisanke (pirhe). Ali ker ti kuharji od pirhov ne umejo veliko, so kuhali in skuhalo 4 sklede jedi; ko jih pa na mizo postavijo, bila je v vseh štirih sama prežgana juha; namesto kolača prežgana juha, namesto jagunjeta prežgana juha, in namesto pirhov pa zopet le prismojena juha. — Sicer je bilo pri kuhi nazočih tudi 71 vrlih poštenjakov, pravih strokovnjakov v svojem poslu, ki so dobro solili, jedi po vsi moči zabeljevali in mojstromskazom dobro pod nos kadili; vse je bilo zastonj, vse le bob v steno. Med temi vrliimi junaki se tudi naši rojaki svetijo kakor žarne zvezde, ki so vse slave in hvale vredni: preslavni grof Hohenwart, grof Barbo, Herman itd., kterim iz celega srca navdušeno zakličem: živeli! Kje pa so mladoslovenci s svojim ubitim zvonom? me boste vprašali; pa kaj me

sprotne zahteve vrvnomo po mēri, ki se vjema z našim državnim življenjem. V severni Nemčiji smo večidel gotovi narodne in politične zavesti katoliškega prebivalstva, v močnejši večini evangeljske cerkve imamo podporo, kakoršne vlade čisto ali vzlasti katoliških dežel nimajo. (Cf. Recht Nro. 101).

Kakor je znano, se je v tej svoji politiki o Vatikanskem zboru in o nemških škofih jako prevaril Bismarck; opeknel se bode tudi, upajmo, v svojih proticerkvenih ukazih, v majevih postavah, kajti tudi z njimi ne more omajati pravih apostolskih naslednikov ter njim vdanih katoliških vernikov. Zastónj se trudi duha katoliškega vkovati v svoje sponse. Pri vsem tem pa se prepira pred katoliškim in nekatoliškim svetom, čegava politika o času zbora Vatikanskega je prava bila, njegova ali Arnimova! Svستی smo si, da se tudi o tej priliki glede na katoliško cerkev potrdi pregovor:

Kjer se prepirata dva,
Tretji dobiček ima.

Avstrijsko cesarstvo.

Iz Slovenjegrada, 7. maja. (Izv. dop.) Ravno kar sem dobil današnji „Narod“ v roke in prebravši prvi članek, ki priporoča šoštanjškega bilježnika g. Rapoca volilcem namesto umrlega g. pl. Adamoviča za poslanca, ob enem pa ometuje našega kandidata, obče spoštovanega g. J. Šuca, z razno grdobjo, — spoznal sem hitro zavratno taktiko „mladih“. Ker je namreč v soboto 9. t. m. že volitev, je nam faktično nemogoče, o pravem času še spregovoriti besedo resnice in zavrniti obrekovanje, kajti ko bo ta list „Slovenca“ prišel v roke volilcem, bo volitev že končana. Ne toraj iz tega namena, da bi naši stranki še kak glas pridobil, ampak le, da pojasnim stvar in pokažem volilcem, kakega moža si bodo izvolili, če volijo gospoda Rapoca, ga pokažem v pravem svitu, ne pa v tistem, s katerim ga obdaja „Narod“.

Program gospoda Rapoca je — dobičkarija, to kaže njegovo dosedanje življenje. On je precej premožen, ker si je vedel s kupovanjem in prodajanjem hiš in kmetijskih posestev denar delati; kjer koli se je kazal kak dobiček, se je ta mož priteknil, tako je tudi v zvezi z

boste vprašali, saj sem vam že o jesenskih volitvah povedal: šli so rakom žvižgat; pa naj bi šli rakom žvižgat, to bi že ne bila tolika škoda, pa nesrečne kukavice so z nemčurji in liberalci potegnile, svojo milo slovensko mater pa po glavi bile, in pošteno srce svojega slovenskega naroda skozi in skozi prebodle; to je čez vse sramotno! Izbrisi jih tužna mati Slava iz zlatih knjig svojega naroda, in v črne bukve z njimi!

Oh pač so resnične besede Zveličarjeve: Varujte se lažljivih prerokov, kateri pridejo k vam v ovčjih oblačilih, znotraj pa so zgrabljivi volkovi! Po njih sadu jih boste spoznali. Ali se bere grozdje s trnja, ali fige z osata? Poglejmo tudi mi brezvernim kuharjem novoverskih postav v njih brljave oči, iz katerih žareči ogenj nevere in sovraštva do Boga, Jezusove cerkve in do kat. ljudstva sika in šviga, in hitro se bomo prepričali, kakošne cene so od njih skuhanе prežgane juhe, kakošne fige in grozdje so nam za pisanke dali; videli bomo pa tudi, kam pes taco moli.

(Dalje prih.)

dvema drugima ustanovil „narodno tiskarno“ v Mariboru, v kateri se je potem „Narod“ tiskal. Ker pa to kupčijsko podvzetje zavoljo „Naroda“ ni neslo obresti, kakoršnih je gosp. Rapoc pričakoval, je, spoznavši, da „Narod“ mora v malo letih tiskarno vgonobiti, zvrnil jo z listom vred na rame delničarjev, kar je bil gotovo za-nj dober finančni manēver, ker je z njim rešil svoj del zopet na suho. Ravno zato se tukaj zeló čudimo, da „Narod“ takega moža hvali, ki je imel tako malo ljubezni do njega, da se ga je tako brž znebil ter ga ni hotel rediti dalje na svoje stroške; če bi bila od gospoda Rapoca odvisna osoda „Naroda“, danes bi bil list že pokopan.

Gospod Rapoc je toraj dober špekulant z denarjem, narodnjak pa, kakoršen mora biti poslanec, nikakor ni, kajti niti ene zasluge za narod še nima; k večemu je kosmopolit, to je, človek, ki se ne zmeni za to, si li narodnjak, nemškutar, lahon ali turčin, da le plačaš; on spoštuje vsakega, ki ima denar, in nemara za nikogar, ki je ubožec, in mu tudi na drug način ne more koristiti, če tudi je ta ubožec najbolj iskren narodnjak. Čudno je toraj, pravim še enkrat, da „Narod“, ki mara le za „čiste značaje“, kakor se baha pri vsaki priliki, priporoča slovenskim volilcem tega moža, o katerem se pač po vsem tem in po vsi pravici sme pričakovati, da bi svoj mandat porabil za to, česar je navajen, namreč za lastni dobiček; on, ki bi videl v takem mandatu le molzno kravo, bi se ne mogel premagati, da bi je ne pomolzel. Kam bomo pa prišli Slovenci, če bomo volili take grabeže za svoje poslance! Nikjer se pač domoljubje hujše ne skuša, kakor pri poslancih. Kako bo tudi mogel delati za blagor naroda on, ki vedno misli le na lastni dobiček!

Iz Dunaja, 7. maja. V zbornici poslancev 5. t. m. je minister Pretis odgovoril na interpelacijo, ktero smo v zadnjem vvodnem članku omenili. Pa kakor je bilo pričakovati, bil je ta govor jako puhel ter je le navajal, da vlada je podpirala stavbene družbe, napravila državne posojilnice, zmanjšala odstotke solinskih listov itd. V ravno tisti seji stavilo je več poslancev napredne stranke predlog za spremembo delegacijskih volitev. Pa pravijo, da je ustava nespremenljiva in jo liberalci spreminjajo sami! V seji 6. t. m. prišla je v razgovor postava o deželnih brambovcih. Vlada namreč tirja pri brambovcih tudi konjike. Za to je govoril dr. Smolka zoper to, pa Brandstetter, Roser, Giskra in Herbst. Pri glasovanju je obveljal predlog, spustiti se v posebno razpravo. — Obe zbornici ste 7. t. m. odložili zborovanje. — Dunajski listi še vedno pretresavajo odgovor ministra Andrassy-a na papeževo okrožnico do avstrijskih škofov. Kratek zapadek tega neki prav zmernega (?) pisma je ta: „Mi nismo mogli drugači“.

Iz Dunaja, 5. maja. (Izv. dop.) Jakobini. — Novega nuncija so vsi, prijatelji in neprijatelji, radovedno pričakovali; prišlega so pozdravili vsak po svoje. Neprijatelji, oni, ki se bahajo s svojo oliko, s svojo človekoljubnostjo, hoteli so ga osmešiti in podali so svojemu občinstvu v nekem satiričnem listu prav grdo spačeno podobo njegovo s pridjanimi zasramljivimi vrsticami. Jaz mislim, da vsako rahločutno srce, vsako olikano čutstvo bi se moralo s studom obrniti od takih spakarskih listov, ktere mora obsoditi le količkaj zdrava morala — a vendar se njihovo število vedno množi, gotovo ne v pospeh blagočutnosti in človekoljubnosti.

Drugače so poročnika pozdravili prijatelji. Sklenili so prav živo mu pokazati, da je v mnogojezični Avstriji, zato so mu hoteli v pozdrav dati pisan venec pesem natrganih izmed raznih narodov. Posebej so se hoteli Slovani odlikovati, da bi poklonivši se nunciju pokazali svojo verno vdanost rimskemu prestolu in svoje zaupanje, da bo sv. Očeta zastopnik imel obrnjeno svoje oko tudi na Slovane, in to tim bolj, ker je on nadškof solunski, toraj onega mesta, od koder nam je zasijala luč svete vere, od koder sta nam brata ss. Ciril in Metod prinesla slovansko pismo, spoštovanje in ljubezen do domače besede. V ta venec se je vpletel tudi šopek utrgan iz slovenskega vrta. Mislim, da bodo s tem zadovoljni vsi pravi Slovenci, ki so že od nekdaj imeli častni pridevek „verni“, kterege si hočemo ohraniti tudi mi ter biti nanj ponosni. Ker smo pa verni, zato spoštujemo in ljubimo sv. Očeta, zato čislamo njegovega zastopnika pri našem cesarju, ter prišlega veselo pozdravimo.

Naj še to povem, da se je novi nuncij pri raznovrstnih, tudi pri najvišjih krogih hipoma jako prikupil s svojimi izvrstnimi lastnostmi. Upati smemo, da imamo v njem krepkega, modrega branitelja svojih pravic. Tacega tudi potrebujemo, posebno v sedanjih burnih časih.

Verski predlogi so v zbornici po večem že potrjeni, razne točke so se še poostrile, da bi se v policijske sponse vkljenila katoliška cerkev. Nič niso pomagali izvrstni govori katoliške stranke, ne govori škofov, ne protesti katoliških ljudstev. Pa kake razloge so imeli nasprotniki za-se? Skozi in skozi jih je prevejala — ne rečem laž, rečem neresničnost in strastno sovraštvo do sv. cerkve. Povem, da, ako bi bil kdaj mogel dvomiti o resničnosti katoličanstva, govori v zbornicah in sicer govori naših nasprotnikov, bi me bili gotovo v veri potrdili, da bi bil vsak dvom nemogoč. Kaj predlogi nameravajo, pokazala nam je prelepa papeževa okrožnica, govori naših poslancev in škofov in najbolj jasno govori naših nasprotnikov. Kdor se predrzne trditi, da v predlogih ni tega, kar pravi okrožnica, kar v nji vidijo škofje in kat. listi, (in taki se menda na Kranjskem še nahajajo,) prosim ga prav vljudno, naj gre v šolo k nasprotnikom, ki so predlogom dodali najlepši komentar. Druga pot nam ne ostaja, ako se predlogi potrdijo, kakor pasivna opozicija in ako treba — pot v ječo. To moramo storiti, ako ljubimo cerkev in ako ljubimo Avstrijo — Prusom na pol prodano.

V pojasnilo zadnjih besed naj služi sledeče: Kakor je znano, kovali so se predlogi kaj dolgo; osnovo je naredil dr. Lemaier, ktero so tudi Schulteju v pregled poslali. A novo bo gotovo to, kar piše Vering v svojem arhivu (1874, 3. zv. str. 470), da se je iskalo tudi mnenje pruskega ministerstva. Vering namreč posname neko korespondenco, ktera se Schulteju pripisuje in pravi: „Man hat die in Wien gemachten Vorlagen nach Berlin ans Cultusministerium geschickt und sich von diesem die preussischen geben lassen“. Tedaj zagrizeni starokatolik, kateri je v svoji prevzetnosti odpadel od prejšnjih svojih nazorov, ter v breznačajnosti prodal cerkev pruskemu absolutizmu, ta je pilil naše predloge in svéta so si iskali pri pruskem ministerstvu. Zdaj razumemo, zakaj je Schaffer v svojem govoru vedno na Prusko se oziral, zdaj vemo, da gremo res „mit gebundener Marschroute“. Kako dobro jo je papeževa okrožnica zadela, rekoč, da veje v avstrijskih predlogih popolnoma

isti duh, isti princip, isti namen, kakor v pruskih, dodenemo, ni čuda, ker jih je kovalo isto kladvo. Zato sem djal, da kdor ljubi samostojno Avstrijo, in je noče imeti kot dekle prusko, mora se odvrniti od teh predlogov.

Bodo li ti predlogi postavili, ali ne? Ne vemo, kaj bo cesar storil, ker naš konstitucionalizem je čuden; pregreha je reči „cesarjev minister“, kakor bi cesar ne imel nobene oblasti več, ampak bi bil edini opravek njegov le: podpisati, kar mu zbornice izročé, naj bo še tako pogubno njegovim narodom; toraj je predrzno nekdo rekel, „dass in unserem Constitutionalismus der Kaiser zum „Stampil“ herabge würdiget wird“. A upajmo med tem najbolje in želimo novemu poročniku prav dober vspeh.

Hrvaska, 6. maja. (Izv. dop.) Med drugimi zakonskimi osnovami je za našo zemljo velike važnosti posebno osnova novih šolskih postav. V enem svojih dopisov sem Vam javil, da so se tudi med našim učiteljstvom nekteri članovi izjavili za brezversko šolo, ali oni imajo pri nas gotovo malo privrženikov, in tudi nova šolska postava bo gotovo zoper take šole. Da se prepričate, kako lepo ravno o tem vprašanju naš glavni list „Obzor“ piše, hočem vam v kratkem dva članka navesti. Prvi članek „nadzor nad školom“ glasi se tako-le:

„Po postavi, koja še sedaj obstoji, ima cerkev pri nas posebno na ljudsko šolo velik, skoraj izključljiv vpliv. Brez dovoljenja konzistorija ne more nobeden postati ljudski učitelj, nadzornik in ravnatelj ljudske šole je povsod duhovnik. Kdor trdi, vse to je postalo zavoljo tega, da duhovščina želi gospodovati nad učitelji, ta nima niti pojma o tisučletnem razvitku evropskega sveta. Cerkev je zavod na svetu, kterege občudujejo in čigar najvišje cilje pripoznavajo veliki umovi, če tudi ne verujejo, da je temu zavodu izvir in vsaka moč od Boga neposredno dana in podeljena.“

„Z odgojevanjem evropskih narodov in odločnim uplivom, kterege je cerkev izvrševala na politični razvoj Evrope, postavila je temelj vsem evropskim državam, ki še dandanes obstoje. Postavši narodi in države polnoletne, zaželele so slobodnejše gibanje in samostalnejši napredek. Iz tega so se porodile mnoge zle razmere in zadeve; vkljub temu pa morejo samo plitvoumni ljudje misliti, da se države smejo izneveriti tistemu principu, po katerem so postale, na katerem so svoja poslopja sezidale. Kajti vedno ostane resničen izrek Salustijev, da propadajo države, ki so se izneverile svojemu načelu.“

Po tem takem mora biti naloga države in cerkve samo ena in pokraj vseh razmer vendar vedno do tega pride, da najdete sporazumljenje držav in cerkve med seboj.“

„V našej zemlji pa se to nam vidi mnogo laglje, nego kjerkoli drugej. Naša duhovščina, prijateljica narodu in zemlji, ni niti najmanje fanatična ter bi mogla samo takrat taka postati, ko bi jo nji veri protiven fanatizem prisilil.“

„Ako je narod prepričan, da je v koristi njegovega napredka, da se duhovščina odreče izključljivemu ravnanju šole, treba je, da to izjavi z obilnim in dostojnim načinom, brez primese nekakošnega sovraštva proti cerkvi in brez preziranja proti duhovščini (učite se Mladoslavenci!); duhovni naši bodo potem spoštovali narodno izjavo ter se složili v ljubezni svetkovim življenjem, da podpirajo tudi nadalje s svojim trudom in žrtvo glavno stvar, za katero mu je skrb, da podpirajo odgojenje in prosveto naroda.“

„Čisto brezpotrebno sovraštvo in frivolni napadi, dokazi nerazuma in nezahvalnosti, vzbudili bi v srcu pravično jezo in upor, poguben za zemljo in narod. Kdor koli ima vsaj malo rodoljubja ter zna odprto gledati, mora temu na vsak način nasprotovati. Mi ne bi bili objektivni, da z druge strani ne priznamo in javno ne izrečemo, da mnogi naši duhovni, imajoči oblast v šoli, niso nič ali pa prav malo marali za šolo. Velika važnost šole za cerkev, vero in domovino jim ni bila jasna, zatoraj se niso trudili, da s svojo vnetostjo vanjo življenje vdahnejo. Mi držimo, da krik za emancipacijo šole od cerkve v tej žalostni okolnosti svojo moč zajema.“

„Temu klicu ima zakon toliko zadovoljiti, da neha siliti, da morajo biti nadzorniki in ravnatelji šole oni, ki svoje dolžnosti ali nočejo ali ne morejo, ali pa ne znajo prizadevno in plodonosno vršiti. Ako je pak naloga zakona, da s privilegijami enega stanu ne podpira nemarnosti in nazadstva šole, gotovo mu je še večja naloga, da z izključenjem enega stanu tega zela ne pomnožiti.“

„Kajti kakoršne so naše okolnosti, in kakoršne se bojimo, da bodo še dolgo ostale, težko se bode tam, kjer so duhovni neskrbni ravnatelji in nadzorniki šole, kdo skrbnejši od njih. Zatoraj se nam vidi mnogo modreje, da duhovne na deželi prosimo in zaklinjamo, da razvijó svojo prizadevnost za šolo, nego da jim uzamemo s postavo pravico do ravnateljstva in nadzorništva in še posebno tam, kjer se razun duhovna ne najde noben ravnatelj in nadzornik, ki bi bil boljši od njepa.“

„Mi bi tedaj celo vprašanje v kratko posneli:

Ne hujskajmo na noben stan; ne delajmo med faktori narodne prosvete prepira; niti jemljimo komu pravo, niti dajajmo privilegijel; ne mešajmo v razprave stvari, ki ne spadajo v njo, a proizvode jezo in sovraštvo; saj ljudska šola ne rešava problemov, v katerih je tudi mogoča naravna različnost mnenja in stališča. Daj Bože, da v njej naučimo mladino čitati, pisati in računati, da ji vsadimo v srce ljubezen in spoštovanje do dela in dobrega življenja. Zakonu ima to pred očmi biti ter vse one faktore na delo poklicati, koji so poslu dorasli in voljo za posel imajo. Ali zakon ostane sam po sebi mrtev, dokler ga ne ožive človeške roke. Tudi zakon o šoli, kakoršen tudi bil, ne bode prinesel sadu, ako ljudje ne bodo skrbni in požrtvovalni rodoljubje, ki znajo, da je šola ona arhimedska pika, v katero se mora premakniti vsa sila naroda.

(Konec prih.)

Vnanje države.

Pruska, 8. maja. Ruskega cara, ki potuje na Angležko, so v Berlinu sijajno sprejeli, ter s tem svetu na novo pokazali, kako prijazni ste si obe državi. Vrnivši se iz Angležkega se bo car Aleksander nekaj časa s starim Viljemom vred mudil v Emsu, kamor po poročilih nemških listov pričakujejo tudi avstrijskega cesarja, a gotovega se o tem še nič ne ve. — Kolonijskemu škofu so papež poslali ginljivo pismo, v katerem rečejo, da sedanje cerkveno preganjanje povečuje škofo in cerkev.

Laška, 8. maja. Francoski listi trdijo, da misli kralj Viktor Emanuel odstopiti in vladanje prepustiti svojemu sinu Humbertu. Kar je mogel, pravi, je storil, drugo pa presegla njegove moči. Ta govorica je bila že velikokrat razglašena, pa se ni potrdila, zato tudi zdaj ni prav verjetna.

Turška, 7. maja. Srbskemu knezu Milanu v Carigradu skazujejo veliko čast in so njegovemu ministru v zadevah Zvornikovih dali neki ugodne obljube. Prihodnji terek misli knez Carigrad zapustiti.

Grška še zdaj nima novega ministerstva. V zadnjih 14 dneh so voditelji treh strank poskušali sestaviti ministerstvo, pa ni šlo. „Konstitucionalizem“, pravi „N. fr. Presse“, je tam res v močvirje zabredel“. Pa v tako močvirje bo zabredel povsod, kjer stranka hoče gospodovati nad stranko.

Angležka, 7. maja. V gospóski zbornici je lord Russel stavil predlog, da bi se zbornici predložila pisma o obravnavi, katero je vlada imela z Nemčijo, Rusijo, Avstrijo in Francosko zastran ohranjenja miru. Pri ti priliki je minister Derby rekel, da ga pač nekoliko skrbi, ali se bode ohranil mir, da pa ga zdaj ni nobenega resnega vzroka za vojsko. Če bi kaka nevarnost nastala, prizadevala si bo Angležka za ohranjenje miru in se ne bode spuščala v vojsko, če ne bo šlo za njeno korist. Pisem pa, je rekel minister zbornici, ne more predložiti. „Vaterland“ od 7. t. m. v vvodnem članku dokazuje, da vojskina nevarnost žuga le od Prusije, ki čaka primerne primerne priloznosti še bolj razširiti svoje dežele. Zlasti ji že od Friderika II. sem diše pemska in moravska dežela. Zato mora Avstrija proti Pruski biti jako previdna. Pa če nas Prusi napadejo, nam bodo gotovo pomagali Francozi, kateri se zdé Pruski še premočni. Angležki list „Times“ namreč pripoveduje, da je knez Bismark, ko je laški kralj bival v Berlinu, obžaloval, da Francije ni bolj potolkel, ter kralju svetoval, naj tirja od Francozov Nizzo in Savojo, da bi imel priliko pričeti novo vojsko.

Domače stvari.

(Mesečni shod političnega društva „Slovenije“ 7. t. m.) Zbralo se je precejšno število udov. in zbor se pričel pod predsedstvom gosp. dr. Coste. O prvi točki je govoril gosp. Murnik, dokazovaje kolika škoda se godi po potovajočih trgovcih, kateri napravljajo po naših mestih razprodaje, domačim trgovcem, kateri morajo od svoje trgovine davek plačevati in nosijo tudi druga bremena. Postava nima zoper take trgovce nikakoršne moči, ker se takrat, ko se je delalo, gotovo ni mislilo, da bodo kdaj jeli trgovci tako popotovati in prodajati na škodo stalnih trgovcev in občinstva; sicer bi se bilo po postavi to gotovo zabranilo. Govornik stavi predlog, da se društvo „Slovenija“ obrne do ministerstva s pritožbo zoper tako ravnanje popolnih trgovcev in prosi postavne pomoči. —

Za njim se oglasi g. Dolhar, ki pravi, da to, kar se je jelo zdaj trgovcem goditi, se rokodelcem že dalje časa godi, ker se v važajo izdelki, sicer slabi, a po taki ceni, da jih rokodelci ne more isti kup delati. —

Gospod Regali se pritožuje zoper to, da so kaznovanice zdaj fabrike na svojo roko in delajo rokodelcem škodo, ker ti, zdavkom obloženi, ne morejo meriti se z njimi glede plače za delo. Tudi se mu čudno zdi, da ni ne enega istih trgovcev ljubljanskih nazočega, k terim se po potovajočih škoda godi; toraj jim že ni mar za stvar. Občinstvo se z njim vred čudi tej nemarnosti trgovcev naših, gospod predsednik pa opomni, da vprašanje zarad rokodelcev in obrtnikov danes ni na dnevnem redu, da se bo pa stavilo na dnevni red prihodnjega shoda, kateri bo prvi četrtek

prihodnjega meseca. Poletni čas bo, tako se je sklenilo, shod vsak prvi četrtek v mesecu. —

Predlog gospoda Murnika se sprejme enoglasno, ravno tako predlog gosp. Regalija, da pride v prihodnji seji v razgovor pritožba rokodelcev zaradi kaznovanic. — Predsednik gosp. dr. Costa se potem sprehaja po političnem polju in omeni važnejših dogodov, ki so se zgodile v najnovjšem času. Ker je ta pregled obširen, si prihranimo ga za prihodnji list.

(Odborniki kat.-pol. društva) so bili 7. t. m. od mestne deligirane sodnije obsojeni, da plačajo vsak po 3 gold. kazni.

(Iz seje deželnega odbora 1. maja.) Rokopis profesorja S. Žepiča „Latinske vaje za 1. in 2. razred gimnazijski“ z dotičnimi latinsko-slovenskimi in slovensko-latinskimi slovarji se sprejme v deželno založbo. — V zadevi naprave deželne zavarovalnice za poslopja in premakljivo blago zoper škodo ognja se bode deželnemu zboru vsled dotičnega sklepa od 21. oktobra leta 1869. poročalo, da deželni odbor ne more priporočati niti vzajemne niti prisilne deželne zavarovalnice. — Dopis deželne vlade, da je od deželnega zbora Kranjskega v seji 5. januarija l. 1874 sklenjena postava o napravi novih zemljiščinih knjig zadobila cesarjevo potrjenje, vzlet se je na znanje.

(Katoliško-rokodelska družba) je imela 26. aprila svojo 19letno skupščino. Po poročilu ravnatelja družbe ni bilo — oziroma na število družbenikov — nikoli še tako živega gibanja v družbi, se ni še nikoli pri popolnoma nekaljeni edinosti tako lepo in sem ter tje ginljivo razodevala družbenikov vneta ljubezen do družbe, kakor preteklo leto, v katerem je pristopilo k družbi 23 pomočnikov, med katerimi je 6 Nemcev; izstopilo jih je 5, trem se je slovo dalo, 18 pa jih je odpotovalo; pri vsem tem šteje družba zdaj 35 pomočnikov in 10 častnih udov. 34 popotnih pomočnikov vnanjih družeb je dobilo v podporo za prenočišče 9 gold. 28 kr. Blagajnica v podporo bolnim, ki se je pred dvema letoma ustanovila, ima 175 gld. gotovega denarja, in obligacijo za 50 gold. po odšteti 27 gold., ki so se dali 5 udom za čas kratke bolezni. Razun vlnudnih gosp. Gnjезде in Flisa, ki sta podučevala v zemljepisji in fiziki, je družbenike v petji vadal pripravnik gosp. Hlavka, v pisanji in v opraviških spisih pa izvrstni večletni družbenik bukvoez Bonač. — Zgubila je družba v preteklem letu po nemili smrti dva jej vseskozi od njenega začetka z gorečo vnemo udana podpornika, trgovca g. Holcerja in svojega neutrudljivo skozi 17 let skrbnega blagajnika g. Šventnarja, kteremu je družba popolnoma zaslužno hvaležno ljubezen skazala s tem, da ga je kolikor mogoče častno spremila k zadnjemu počitku na pokopališče. Namesto njega je s hvale vredno pripravnostjo prevzel blagajniško opravilo g. Gerber, ki je tudi že v skupščini poročal o stanju družbene blagajnice. Letni stroški so se poplačali z letnimi doneski dobrotnikov in z obrestmi stalne istine ali zaloge, in ostalo je še za prihodnje leto 59 gold. 60 kr.; družbena istina pa ima 867 gold. naloženih pri obrtniškem društvu za denarno pomoč, in 450 gold. v obligacijah. Gledé družbice rokodelskih učencev je konečno še g. ravnatelj poročal o vspešnem napredku tega pred dvema letoma v družbena tla zasajenega drevesca. Bilo je pozimi sem ter tje toliko fantov zbranih, da niso imeli vsi prostora v sobi, v kateri sta jih pred pevskimi vajami v zgodovini in v krščanskem nauku podučevala gospoda Flis in Gros. Kako glo-

boko sega fantom v srce ljubezen, ki se jim skazuje, so kaj ginljivo pokazali o priliki, ko je bil gosp. Gros pred svojim odhodom v Ameriko — žalibog — zadnjikrat med njimi. Sprejetih je bilo 45, izstopilo ih je 19, eden je bil izključen, izmed 5, ki so postali pomočniki, so 4 pristopili k družbi pomočnikov; zdaj jih je še skupaj 71. Vložili so s svojimi dvojačkami preteklo leto čez 60 gold. Stroški za svečavo in kurjavo, za pevske vaje, za knjige in druge potrebščine v znesku 70 gold. 22 kr. so se s površnim ostankom 17 gold. 44 kr. poravnali z doneski blagih dobrotnikov in dobrotnic, med katerimi se v prvi vrsti odlikujete za fante neutrudljivo skrbni gospe Šolmajerjeva in Murnikova, kterima kakor tudi vsim družbenim podpornikom, ravnatelj družbe konečno prav živo in srčno zahvalo izreka.

(Društvo za bolne in onemogle delavce) ima jutri 10. t. m. ob dveh popoldne občni zbor v gostilnici pri Virantu (Sternwarte).

Razne novice.

— Zatičinski sodnik g. Drenik si ni zavdal, kakor se je govorilo, ampak je umrl za mrtvoudom.

— Peštanska zavarovalna družba je ravno kar izdala letno poročilo, ktero kaže: dohodkov v premijah 3,157.758 gld. 30 kr.; škod se je plačalo 1873. leta 5673 z 2,168.383 gld. 22 kr.; čisti dobiček znaša 75.047. gld. 79 kr. Odškodnine je „Peštanska“ plačala od l. 1865 do 1873 o ognji 11,308.536 gld. 4 kr., o življenji pa 226.813 gld. 84 kr.; skupaj 11,535.349 gld. 88 kr.

Poroštvo ji je začetni kapital (15.000 akcij po 200 gld.) 3,000.000 gld., in rezervni fond 1,938.335 gld. 89 kr.; skupaj 4,938.335 gld. 89 kr.; ako se temu prištejajo še letni dohodki z 3,157.758 gld. 30 kr., znaša skupno poroštvo 8,096.094 gld. 19 kr.

— Omnibusi. Iz Trsta se nam piše: Počenši s 1. majem t. l. je tržaško podvzetje omnibusov (Impresa triestina d' omnibus) odprlo vožnjo po mestu in zunaj mesta do gozdiča (boschetto). Vožnja, razdeljena v šest oddelkov, se začne vsak dan ob sedmih zjutraj, ter nadaljuje do desetih zvečer.

Prvi oddelek začne voziti pri artilerijskem arsenalu, gre čez nov most do gozdiča, kjer postoji pet minut, in se do desetih zvečer po ravno ti poti tje in sem vrača. Med tema dvema poglavitnima „postajama“ je še 14 manjših postaj, kjer omnibus, kakor tudi na vsih družih naslednjih oddelkih, več ali manj časa postoji, da ljudje izstopijo ali pa vstopijo. Vožnja v drugem oddelku se začne pri gozdiču, gre čez rudeči most do artilerijskega arsenalu; tudi med tema dvema postajama je še 14 družih postaj. Tretji oddelek začne vožnjo na trgu „Guisseppina“, ter oddirja mimo pošte do občinskega vrta (giardin pubblico), mudivši se pri 15 manjših postajah. (Ob nedeljah in praznikih pa se zavleče do gozdiča.) Četrti oddelek začne voziti pri gozdiču, pelje v mesto čez trg sv. Janeza, ter se ustavi, preden pride do artilerijskega arsenalu, na 13 manjših postajah. V petem oddelku se vstopi v voz pri avstrijskih kopeljih (bagni Oesterreicher) ter se prepelje čez lesen trg (piazza della legna), in se mudi na 16 postajah, preden pride do gozdiča. Šesti in zadnji oddelek začne vožnjo na trgu „barriera vecchia“ in odide čez veliki trg do avstrijskih kopelj, in med potjo postoji samo pri 10. postajah. Ta oddelek vozi po tej poti samo do 8. ure zvečer, od 8. do 10. ure pa nastopi podaljšano

pot (do gozdiča) 3. oddelka. Tarifa za vožnjo znaša 10. kr. za osebo, ne gledé na daljavo na eni in isti poti med glavnima postajama.

Telegrafične denarne cene

8. maja.

Papirna renta 69.10. — Srebrna renta 74.—, — 1860letno državno posojilo 104.75. — Bankine akcije 982 — Kreditne akcije 217.—. — London 111.75. — Srebro 106.15. — Ces. kr. cekini —.—. — Napoleon 8.96.

Tržna cena preteklega tedna:

Mesta:	M e r n i k							
	Pšenice	Rži	Ječmena	Ovsa	Turščice	Ajde	Prosa	Soršice
v Ljubljani	3.60	2.40	2.10	1.30	2.60	2.40	2.50	2.60
v Kranji	—	—	—	—	—	—	—	—
v Loki	—	—	—	—	—	—	—	—
v Novomestu	4.40	3.00	2.30	1.25	2.50	2.20	2.20	3.10
v Sodražici	4.30	—	2.30	1.20	2.70	—	2.30	—
v Mariboru	3.75	2.70	2.35	1.35	2.65	2.05	2.50	—
v Ptuj	3.63	2.55	2.25	1.45	2.63	2.10	2.43	—
v Celju	4.00	2.25	2.00	1.20	2.60	2.40	2.00	—
v Celovcu	3.71	2.57	2.85	1.45	2.64	2.45	—	—
v Trstu	3.80	2.60	—	—	2.50	—	—	—
v Zagrebu	—	—	—	—	—	—	—	—
v Sisku	—	—	—	—	—	—	—	—
v Varaždinu	3.75	2.55	2.05	1.43	2.60	2.15	—	—
na Dunaju	3.95	2.60	2.38	1.55	2.55	—	—	—
v Peštu	4.07	2.71	2.20	1.38	2.41	—	—	—

Tržna cena:

Reči	M e r n i k							
	v Ljubljani	v Novomestu	v Kranji	v Loki	v Sodražici	v Mariboru	v Celju	v Ptuj
Masla funt	0.50	0.48	0.50	0.50	0.45	—	—	—
Špeha „	0.38	0.38	—	—	0.48	0.38	0.40	0.40
Leče mernik	3.00	3.00	—	—	—	—	—	—
Krompirja „	1.20	1.15	2.75	—	1.00	1.20	1.00	1.05
Fižola „	3.10	3.00	—	—	3.00	—	—	—
Sena cent	1.10	1.20	1.40	1.00	1.00	1.50	1.10	2.00
Sem. dotelja „	—	—	—	—	—	—	—	—
Prešiči cent	—	—	—	—	—	—	—	—
Govedine funt	0.30	0.30	—	—	—	0.31	0.30	0.30
Teletine „	0.31	0.30	—	—	—	0.30	0.32	0.30
Jaje za 10 kr.	7	8	8	—	8	—	—	—

Najlepši, najcenejši
iz železa vlti

spominjki
(monumenti),
križi za altarje in veliki
križi za pokopališča,

izgotovljeni z najstanovitnejšimi, najbolj finimi barvami, s pravim, najbolj finim zlatom krasno pozlačeni (kakor jih sicer nikjer ne znajo delati), so — kakor že čez 20 let — še vedno na zbir v velikanski množini in različnosti ter po najnižji že trdno določeni ceni, ravno tako tudi c. k. priv. z železa vltite podlage (stala — mesto kamenitih) edino le pri:

C. M. Pobisch-u,
mešč. trgovcu z železjem in lastniku privilegije
na Dunaji (Wien, Währingstrasse Nr. 7 in
njegovi zalogi križev (auf der Schmelz) nasproti vходу pokopališča

in se pošiljajo na vse kraje. Grobni napisi se izvršujejo čisto po želji p. n. naročevalcev ali z zlato pisavo ali pa z izbuknjeno vltitimi in pozlačenimi črkami, kar najhitreje mogoče. Obrisi in zapisi cene se, ako jih kdo zahteva, brez odloga pošljejo. (9—10)

